Societat | Albert Hernàndez / Marta Casas | Actualitzat el 25/09/2022 a les 10:00

La Rierada del 62: sis dècades de la catàstrofe que va marcar el Vallès

Es calcula que més d'un miler de persones van morir i desaparèixer en aquest episodi de pluges inèdit a la comarca

Una vista de la Rierada de Rubí | GCMR-CER

Morts, destrucció, incomptables danys i pluja, molta pluja, en poques hores. És el retrat de **la nit fatídica del 25 de setembre de 1962**, quan es va registrar un dels pitjors desastres naturals al Vallès Occidental. Van caure **més de 200 litres per metre quadrat en menys de tres hores** i això va fer que les rieres i el riu Ripoll multipliquessin el seu cabal. Les xifres oficials de l'època, sota el règim franquista, van calcular més de 600 defuncions, però s'estima que realment **van superar el miler**, comptant-hi els desapareguts.

Al voltant de les nou de la nit plovia, en una jornada amb precipitacions, i amb el pas de les hores es va anar acumulant més i més aigua que va seguir el seu curs i va **endur-se per davant el que trobava**: cases, fàbriques, arbres i tota mena d'elements que hi havia aleshores **a les lleres dels rius i rieres**. **Terrassa** i **Rubí** van ser les **poblacions més afectades**, però la severitat del torrent va arribar i arrasar **d'altres localitats del Vallès Occidental** com ara, Sabadell, Cerdanyola, Sant Quirze, Matadepera, Montcada i Reixac i Ripollet.

A la cocapital vallesana, les víctimes mortals **van superar les 300** -no figuren els desapareguts-, però no es descarta que la dada fos més elevada. Un aiguat que va devastar tot al seu pas perquè es va **trencar el pont de la riera de les Arenes**. "Era un espectacle dantesc. L'aigua no va trencar el pont. El va aixecar i el va arrossegar centenars de metres. Era com un vaixell surant a la deriva", recorda Artur Travesa, que era el delegat permanent de l'Associació de Propietaris i

Veïns i suplent de l'alcalde de barri.

A més, el col·lector de la **riera a la Rambla es va quedar petit** i l'aigua també va endur-s'ho tot. "Per superar la situació, vàrem ser els **mateixos veïns** els que ens **vam organitzar per ajudar**", afirma Travesa i va anar "tan atrafegat que vaig estar quatre dies sense canviar-me de roba".

Era evitable? El cas de Rubí, la "permissivitat constructiva més letal"
La pèrdua d'edificis, indústries i infraestructures no va ser res comparat **amb la xifra de morts: 255,** segons un estudi elaborat per l'historiador local Eduard Puigventós, publicat al Butlletí de Col·laboradors del Museu de Rubí número cinquanta-vuit. **211 d'aquestes víctimes tenien noms i cognoms**, i es comptabilitzen 106 decessos i 105 desapareguts. Amb aquestes dades, **Rubí va ser la segona població** amb més mortalitat després de Terrassa, però la primera pel que fa al percentatge sobre els habitants locals.

Milers de persones al funeral de les víctimes de la Rierada, el 6 d'octubre de 1962 Foto: Arxiu Roset

La identificació dels cossos es va fer al cementiri de Rubí, però també se'n **van trobar molts al mar**, i alguns no van poder ser identificats, com recull l'article *Les riuades de 1962: els cadàvers trobats al mar,* de Joan Comasòlivas, Roser Lozano Fonseca i Genís Ribé a la publicació *Arraona* número 38 de l'Arxiu Històric de Sabadell. El text analitza els expedients de les Ajudanties de Marina de Barcelona, Tortosa, Tarragona i Sant Carles de la Ràpita de la nit del 25 al 26 de setembre.

Les zones més afectades per la rierada van ser el **barri de l'Escardívol**, que va desaparèixer completament la nit del 25 de setembre, amb unes **50 cases i 176 persones residents**; el carrer de la Riera, amb 96 veïns, i la zona de Can Fatjó més propera a la Riera, amb 331 habitants. La

majoria d'ells, com explica Puigventós, molts estaven empadronats i eren procedents d'Andalusia - especialment a Can Fatjó-, nascuts a Rubí i altres poblacions de Catalunya.

Alguns cadàvers van aparèixer al mar Foto: Arxiu Municipal de Rubí

Puigventós també remarcava que les cases de l'Escardívol i la Font de la Via **no eren barraques sinó cases d'autoconstrucció**. Segons molts estudis, les condicions dels habitatges van ser un determinant perquè es produís aquesta tragèdia, més enllà de la forta tempesta i els aiguats, "sinó sobretot per la **manca de previsió d'un règim polític** que no havia estat capaç ni s'havia preocupat de resoldre les **condicions d'infrahabitatge** dels milers i milers d'immigrants que s'establiren a les poblacions industrials de la conca del riu Ripoll i la riera de les Arenes", com indicava l'article *La riuada de 1962: els cadàvers trobats al mar*. El règim havia permès "la construcció irresponsable" d'edificis industrials cada vegada més grans a la llera del riu.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=vcczQbu2814
Algunes publicacions clandestines de premsa antifranquista de l'època van denunciar-ho, com per exemple *Mundo Obrero*, en què Dolores Ibarruri avisava que el cataclisme natural "podia haver estat previsible i evitable" i acusava la política franquista i la seva **manca de regulació dels rius**; també un article del PSUC que explicava que les famílies treballadores habitaven en coves, barraques o cases molt fràgils que s'havien **edificat a la llera del riu** sense mesures de seguretat, cosa que denotava "clarament **l'abandonament per part dels poders públics**".

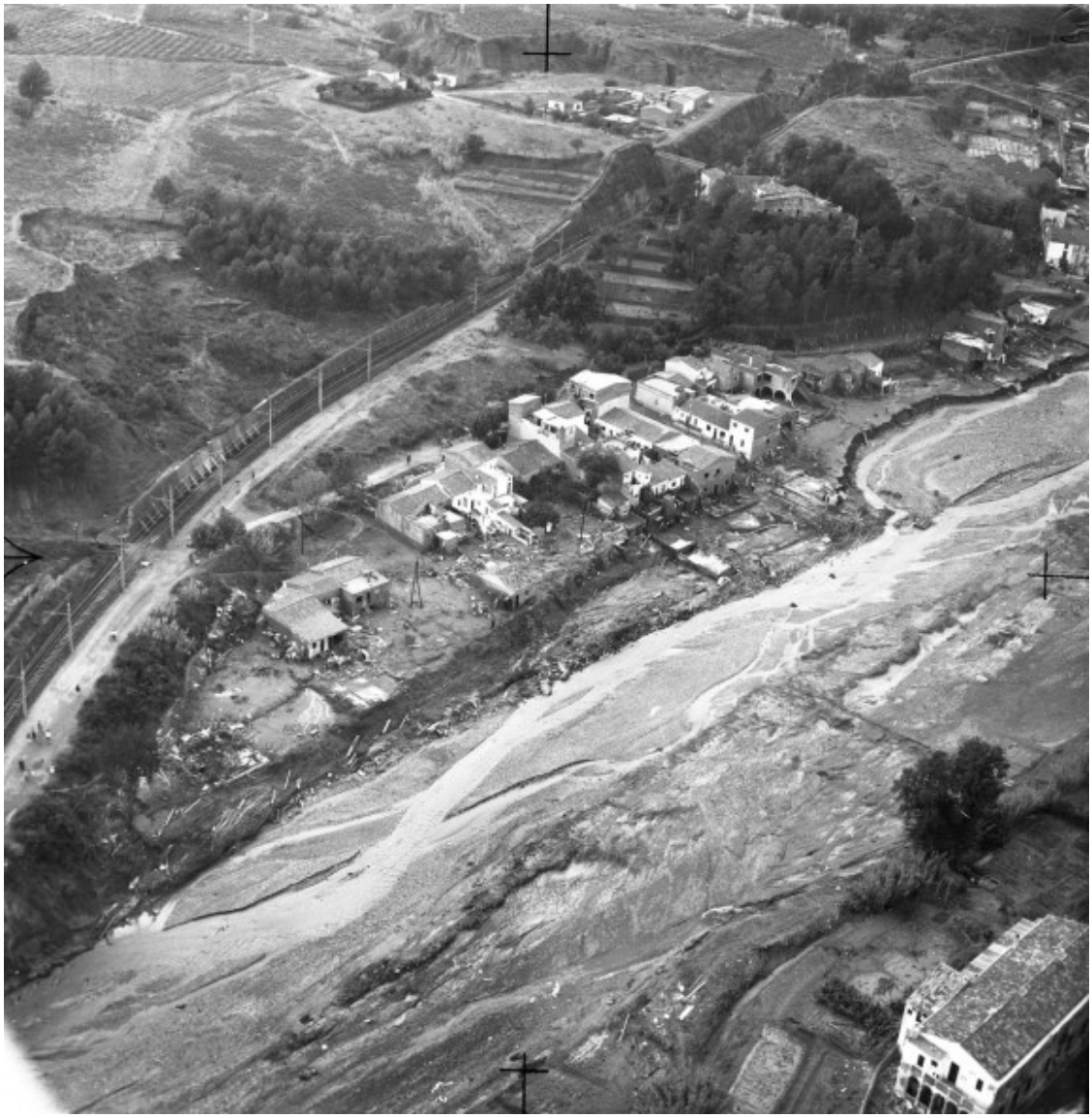

El Casino Espanyol va ser un dels punts des d'on es va canalitzar l'ajuda popular Foto: Arxiu Municipal de Rubí

De fet, aquest mateix article advertia que gran part de la **"solidaritat popular"** es va acabar perdent en mans d'organismes i funcionaris, i que les **"engrunes"** que entregaven als damnificats es venien com a "generosos donatius de Franco". Un exemple d'aquesta solidaritat popular es va trobar a l**a crida que va fer Ràdio Barcelona**, en veu de **Joaquín Soler Serrano**, que va liderar-la, en un moment en què a **Rubí no hi havia pràcticament mitjans materials** per afrontar la tragèdia: cap centre mèdic preparat, ambulància i cap pla de protecció civil. Així ho explicava l'historiador Ramon Batalla al *Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí-Centre d'Estudis Rubinencs* número 58.

El que no va faltar van ser **persones disposades a ajudar**, que van respondre de manera immediata a la **crida de Soler Serrano** i van arribar a col·lapsar la seu de l'emissora amb aliments, diners, medicaments, roba, pa, llanternes? un total de **32 camions i automòbils cap a Terrassa i 20 més cap a Rubí**. Després, van aconseguir recaptar **30 milions de pessetes** en només cinc dies. La solidaritat de tot Catalunya i la resta de l'Estat es va reflectir en el monument commemoratiu que hi ha a la població, i també l'any 2012 es va fer un homenatge pòstum a Serrano Soler, organitzat pels ajuntaments de Rubí i Terrassa.

Les afectacions materials a indústries, habitatges i infraestructures
Respecte a les construccions, l'historiador local Jaume Parras va dedicar un article a la revista *Vallesos* sobre la rierada en què analitzava el cas de Rubí i el qualificava de **"la permissivitat conflictiva més letal"**. Parras explicava que els torrents i rieres del Vallès van passar "de la inexistència absoluta d'aigua durant els períodes secs de l'estiu fins a cabdals d'aigua que generen veritables inundacions", una circumstància prou coneguda i que no va ser tinguda en compte a l'hora de planificar la urbanització dels espais inundables de la ciutat.

El barri de la Font de la Via, arrasat per la Rierada Foto: TAF/ANC

Parras assenyalava que **diverses veus ja havien advertit del perill** de permetre edificar cases que no tenien les mesures de seguretat i que estaven fetes, en molts casos, **de forma precària**: alguns contractistes ho denunciaven a través del setmanari *La Rubricata*, com els de l'empresa Muixí, i fins i tot un caporal de la Guàrdia Civil. Tot i això, l'historiador també descarregava alguna responsabilitat del règim franquista, i és que des de mitjans del segle XIX diversos plans urbanístics preveien llars **en una zona "molt temptadora"** des que es va desviar el curs de la Riera cap a ponent, l'any 1844.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=V5rDS00wGzI
L'historiador Jordi Vilalta va dedicar una entrada al blog del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí-Centre d'Estudis Rubinencs a l'afectació que va tenir la rierada a **la naixent indústria rubinenca**. El 1962 hi havia **95 empreses** a Rubí, de les quals la majora (56) eren del sector tèxtil i metal·lúrgic (20). Les situades a tocar de la riera van desaparèixer o sofrir danys molt importants, com per exemple Hijos de Juan Arch i la coneguda com "Cal Mosques", de Miquel

Vilà, la companyia de Juan García Pérez i una fàbrica en construcció a la zona de Can Serra. Les naus de Pich Aguilera, en canvi, van resistir l'embat de l'aigua, explicava Vilalta.

Els **danys econòmics van ser de 134,5 milions** de pessetes de l'època, i **1.167 obrers** van quedar afectats en perdre la feina o van haver de treballar durant moltes setmanes per netejar les instal·lacions. Però Rubí va rebre **una important injecció de diners** de Madrid que va ajudar molt a fer renéixer aquesta indústria, que es va diversificar i implementar a llocs diferents.

Les pèrdues econòmiques pels danys materials van ser de 134 milions de les antigues pessetes Foto: Arxiu Municipal de Rubí

A més del canvi d'ubicació de les indústries, la **tragèdia del 62** va comportar la **construcció de tot un barri** a Rub. Allà es van allotjar la majoria de les famílies dels supervivents, i també altres vingudes de Barcelona i diverses zones de Catalunya i Espanya. Aquest nou barri va comportar tot un **canvi urbanístic** a la localitat, substituint els terrenys que abans ocupaven les vinyes amb centenars de pisos i nous equipaments: un CAP, una escola -i més recentment, un institut-, la parròquia de Sant Pau.

Les naus de la Pelleria, afectades Foto: Bartomeu Cucurull

Maquinista salvador

La catàstrofe podria haver estat encara més devastadora si no hagués estat per un maquinista del traçat de Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) que uneix Barcelona i Terrassa. Un comboi, el que havia d'arribar a les deu de la nit al municipi vallesà, **va salvar moltes vides**. El conductor, Francisco Duce, va decidir aturar-se, quan l'aigua arribava fins a les portes. Duce, tot i les pressions dels viatgers, no les va obrir i **passada la mitjanit** tot el passatge va poder sortir **sa i estalvi**.

Les vies del tren van quedar totalment destrossades a causa de la pluja Foto: FGC

De testimonis, vivències i anècdotes de la rierada n'hi ha desenes, recollides en diversos estudis de memòria oral, reportatges i publicacions divulgatives. Per exemple, la revista *Vallesos* va dedicar tot un número **a recollir perspectives diverses de la catàstrofe** donant veu als afectats i també d'estudiosos de l'esdeveniment.

Franco visita Sabadell

La tragèdia va ser de tal magnitud que **Franco va visitar diverses zones damnificades**. Va ser el 2 d'octubre de 1962, i després que el consell de ministres aprovés **atorgar milions de pessetes** a la reconstrucció i a tota mena d'ajudes. Des del balcó de l'Ajuntament, a la plaça Sant Roc va manifestar el seu suport a la ciutadania.

La Fundació Nacional Francisco Franco conserva, en format digital, el discurs que va pronunciar el Caudillo, en el qual garantia "tots els esforços del Govern; tots els esforços del Règim; **tots els esforços de la Nació per a la reconstrucció** més ràpida i completa". També va enaltir que "**som trossos de la mateixa Pàtria**, així també junts passem els mateixos problemes i els mateixos dolors".

Els llavors prínceps Joan Carles i Sofia, a Terrassa Foto: Artur Travesa

No va ser **l'única personalitat del règim**, el que aleshores era príncep d'Espanya, Joan Carles I, que es va passejar pels paisatges destrossats del Vallès Occidental. Ho va fer el dia 30 de setembre i acompanyat de la seva esposa, Sofia de Grècia, amb qui feia pocs mesos que s'havia casat.